Paskutiniajam šios pilies naudojimo laikotarpiui priklauso ir vėlyvesnioji žiesta keramika, kurios dalis puošta horizontalių lygiagrečių ir banguotų linijų ornamentu. Jos čia rasta, kaip ir kitų daiktų, palyginti nedaug, kadangi 1991 m. tyrinėjimai apėmė tiktai pilies gynybinius įrenginius ir nepalietė jos gyvenamosios bei ūkinės dalių.

Kaip žinoma, pastaroji, rašytiniuose šaltiniuose Kreivąja vadinama pilis, buvo sudeginta 1390m. Lietuvos didžiųjų kunigaikščių Vytauto ir Jogailos savitarpio karų metu, į vėliau nebeatstatyta.

Viršutiniame sluoksnio horizonte tyrinėtoje kalno dalyje aptikti XVI-XVIIIa. sodybvietės pėdsakai, kuriuose surinkta to meto glazūruotų koklių dalių, plytų nuolaužų ir kt.

Jonas Genys

ŽARDĖS PILIAKALNIO GYVENVIETĖS

1990-1991 m. Klaipėdos PRPI archeologinė ekspedicija, talkinant Klaipėdos Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus bendradarbiams, tyrinėjo ir žvalgė archeologinius paminklui pietinėje Klaipėdos miesto dalyje, dešinėje Smiltelės pusėje. Prieš šiuos tyrinėjimus buvo žinomas į archeologinių paminklų sąrašą įtrauktas Žardės piliakalnis su papilio gyvenviete bei atokiau esantis, dabar jau ištirtas Bandužių kapinynas (paminklai, esantys kairėje Smiltelės pusėje, čia neaptariami).

Ištyrus apie 500 m^2 plotą, buvo aptiktos dar 3 atviro tipo gyvenvietės, be abejonės, įėjusios į Žardės piliakalnio kompleksą. 0,7 km į šiaurę nuo jų aptikta geležies lydymo krosnelė. Bendras naujai rastų gyvenviečių plotas užimi apie 12,6 ha. Nors žvalgyta didelė teritorija, iš atsitiktinių radinių lokalizuoti žinomo Kuncų senkapio nepavyko.

Piliakalnio papilys. Čia ištirti trys plotai (150 m^2). Plote

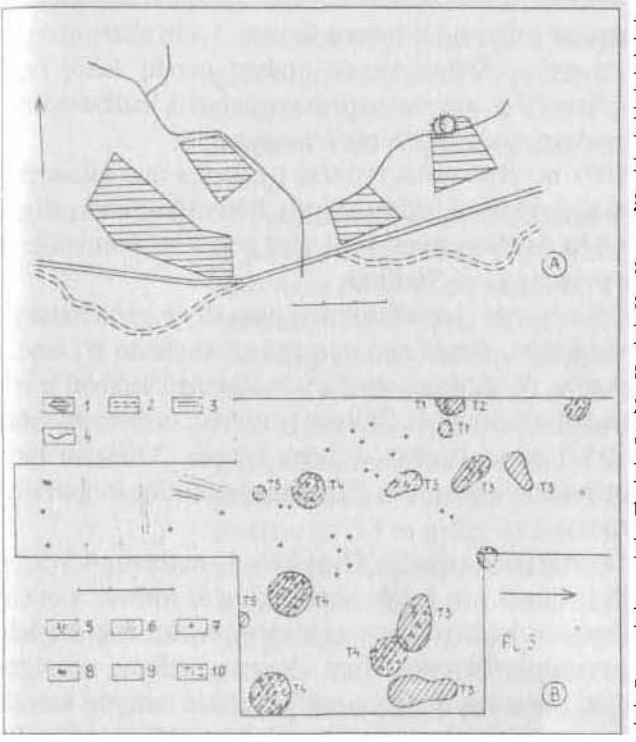

Piliakalnio ir gyvenviečių išsidėstymas. PI.1,2,3 atidengtas I užst. horizonto (gatvė, pastatai su židiniais) liekanos

priešais piliakalnio pylimą, spėjamo priešpilio vietoje, kultūrinio sluoksnio nėra. Papilio gyvenvietėje, arčiau piliakalnio, apatiniame horizonte, atidengtas stulpinės konstrukcijos pastatas su duobėje įrengtu židiniu. Židinys dubens formos. Pastato ribose rasta titnago nuoskalų, puodų šukių lygiu ir brūkšniuotu paviršiumi.

Aukščiau esančiame užstatymo horizonte aptiktas taip pat stulpinės konstrukcijos pastato, orientuoto pagal pasaulio šalis, 3,2x3,75 m dydžio kampas. Pastato viduryje (?)buvo įrengtas akmenų eile apdėtas židinys (plokščių dugnu). Židinio dydis 1,1x1,58 m. Pastato ribose gausu perdegusio molio, grublėtu ir lygiu paviršiumi puodų šukių. Tarp jų nedidelę dalį sudarė ir brūkšniuotu paviršiumi keramika. Rytiniame papilio gyvenvietės pakraštyje aptiktos rentininio pastato su židiniu liekanos. Židinys dubens formos 1,2-1,3 m skersmens, 0,34 m gylio, sienelės vietomis išplūktos moliu. Papilio gyvenvietės chronologija plati - nuo pirmųjų amžių po Kr. - iki II tūkst. pradžios.

Atviro tipo gyvenvietėje, esančioje į pietvakarius nuo piliakalnio, maždaug už 200 m, atkastas perdegusių akmenų

prikrautas židinys. Jis dubens formos, 1,1 m skersmens bei 0,4 m gylio. Židinyje rasta lipdytų puodų šukių lygiu paviršiumi. Tai, kad stulpų pėdsakų nebuvo, leidžia manyti, jog pastatas buvo rentininės konstrukcijos.

1991 m. plačiausiai tyrinėta į vakarus nuo piliakalnio nutolusi gyvenvietė (ištirta221 m^2). Ji buvo įkurta ant pailgos, apie 8 ha dydžio kalvos, iškilusios pelkėtoje žemumoje, iš rytų pusės ją juosė Smiltelė.

Gyvenvietės pietvakariniame pakraštyje gerai išsiskyrė du sluoksniai, vienas nuo kito atskirti suplautu (?) smėlio sluoksniu. Apatiniame sluoksnyje atidengti židiniai ir trys įvairaus dydžio duobės. Židiniai įrengti 0,2 m gylio duobėse, yra 0,8-1 m skersmens, dubens formos. Viename buvo gausu perdegusių akmenų. Pastatams priskirtinų stulpaviečių nebuvo.

Duobės įvairių dydžių. Duobė Nr. 1 - maždaug 4,5-5,5 m dydžio, apie 0,7 m gylio. Netaisyklingos formos, sienelės lėkštos. Ant duobės dugno yra perdegusių akmenų, degėsių, perpuvusios medienos. Tarp akmenų užtiktas nebaigtas gaminti gintarinis dirbinys, mėlyno stiklo rantytas karolis, kelios puodų šukės lygiu paviršiumi, dalis arklio žandikaulio. Duobė Nr. 2 - 1,9x2,3 m dydžio ir 0,7 m gylio, gana stačiomis sienelėmis. Duobės dugne rasta akmenų, degėsių, medienos liekanų.

Duobė Nr. 3 - 2,5-2,9 m dydžio, 0,5-0,6 m gylio, lėkštais kraštais. Duobėje ir jos aplinkoje gausu perdegusių akmenų, arklio dantų. Duobės dugne rastas tiglis, vertikalių audimo staklių pasvaros, trinamųjų girnų akmuo, perpuvusios medienos. Visur gausu degėsių. Šalia duobės aptikta geležies gargažė, žirgo kaukolės dalis ir kiti radiniai. Jų kompleksas leidžia šį sluoksnį datuoti 1 tūkst. pabaiga - II tūkst. pradžia.

Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas padengtas 0,3-0,4 m storio suplautu (?) smėlio su degėsiais sluoksniu. Vietomis išryškėjo net 8 jame esantys ploni degėsių sluoksneliai.

Virš smėlio yra viršutinis užstatymo horizontas. Atidengta gatvės, grįstos iš pusrąsčių, atkarpa bei abipus jos stovėjusių pastatų liekanos (pav.). Gatvė orientuota vakarų-rytų kryptimi, kiek vingiuota. Plotis 3,5-4 m, pakraščiuose būta tvorų.

Pastatai daugiausia rentininės konstrukcijos, nors aptikta ir įkastų stulpų dėmių. Užstatymas tankus, židinių juosta orientuota rytų-vakarų kryptimi, t.y. išilgai gatvės. Iš viso maždaug 100 m^2 plote atkasta net 15 įvairaus tipo židinių, rodančių dažnas rekonstrukcijas, pastatų perstatymus. Židiniai yra penkių tipų: 1) dubens formos duobėse (0,6-0,95 - 0,85x1,2 m dydžio ir 0,2-0,45 m gylio, 2) su akmenimis grįstomis sienelėmis (skersmuo 0,8 m, gylis 0,35 m), 3) su prieduobėmis ("kuršiški") - nuo 1,0x1,4 m iki 1,4x2,6 m dydžio, iki 0,5 m gylio, 4) židiniai (ar krosnys?) užpildyti akmenimis. Duobių skersmuo 1,5-1,8 m, gylis iki 0,5 m. Rytinėje pusėje jie turi nedideles prieduobes, 5) židiniai įrengti nedidelėse 0,4-0,5 m skersmens, 15-17 cm gylio duobėse. Tarp radinių dominuoja žiesta keramika (nemaža vakarų slavų įtakos pavyzdžių), geležies gargažės, laivų kniedės. Šį užstatymo horizontą galima datuoti XI-XIII a.

Geležies lydymo krosnelė aptikta atokiau nuo gyvenvietės, įkasta į molio sluoksnį. Ovalo formos, 1,02x0,7 m dydžio. Šachta įrengta vakariniame gale, 30x38 cm dydžio ir tik 12 cm gylio. Visame krosnelės plote gausu geležies šlako, degėsių. Kitokių radinių nerasta. Remiantis tuo, kad krosnelė įrengta netoli I tūkst. pabaigos - XII-XIII a. gyvenvietės ir iš atsitiktinai netoli jos aptikto galąstuvo, ją reikėtų chronologiškai sieti su šios gyvenvietės egzistavimo laikotarpiu.